

Ziekte van Cushing

Goede verzorging is beste behandeling

dr. Kees Kalis, dierenarts paardengezondheid

De Ziekte van Cushing (ZvC) is een hormonale stoornis die vooral bij oude pony's veel voorkomt. Door een tumor in het hersenaanhangsel wordt er te veel bijnierschors stimulerend hormoon (ACTH) gevormd. Daardoor wordt de bijnierschors gestimuleerd grote hoeveelheden stresshormoon of cortisol aan te maken. De dieren worden mager met een dikke buik en een lange krullende vacht. Uiteindelijk sterven de dieren meestal door zich herhalende hoefbevangenheid.

Ontstaan

De ZvC wordt vooral veroorzaakt door de (bij)werkingen van deze, aanvankelijk, te grote hoeveelheid corticosteroiden (cortisol) in het bloed. Normaal wordt de hypofyse afgeremd om bijnierschorsstimulerend hormoon te maken zodra voldoende corticosteroiden zijn aangemaakt. De ziekte kan ook kunstmatig worden opgewekt door dieren lange tijd hoge doseringen corticosteroiden (medicijnen met de werking van cortisol) te geven. Dit zou bijvoorbeeld het gevolg kunnen zijn bij dieren die hiermee vanwege een allergie langdurig worden behandeld. Bij paarden speelt dit echter minder dan bij honden, doordat bij paarden vanwege het risico op hoefbevangenheid veel voorzichtiger met corticosteroiden wordt omgesprongen. Veel van de bijkomende verschijnselen van de ZvC worden ook veroorzaakt doordat de groei van de tumor bepaalde hersendelen letterlijk onder druk zet.

Verschijnselen

Het gaat vaak om oudere dieren (ouder dan twaalf jaar) en vaker om pony's dan om paarden. De getroffen dieren zijn sloom, traag en willen niet graag werken. Daarbij eten en drinken ze juist veel en zweten ze snel. Door de groei van de tumor raken andere vitale onderdelen van de hersenen in de knel zoals het warmteregulerende centrum. Het gevolg is een sterk afwijkend haarkleed, met lang dof en krullend haar. De dieren verhareen slecht en zweten overmatig. Door cortisol stijgt de bloedsuikerspiegel, waardoor suikerziekte ofwel diabetes mellitus ontstaat met de daarbij horende klachten van veel drinken en veel plassen. Hierdoor ontstaat ook vaak een zich herhalende hoefbevangenheid.

Door cortisol verandert de lichaamsbouw aanzienlijk. De dieren vermageren en de spieren teren weg. Dat is vooral zichtbaar aan de rug en de achterhand. In tegenstelling daarmee is de dikke, schommelende hangbuik die ontstaat door een abnormale verdeling van het lichaamsvet. Ook zijn boven de ogen vaak vetbobbels te zien.

Door het ontstekingsremmende effect van cortisol neemt de weerstand van de dieren af, met allerlei infecties van de huid, het tandvlees, hoeven en luchtwegen als gevolg. Kreupelheden en tandproblemen worden veroorzaakt door de hormonale botontkalking. Genoemde verschijnselen kunnen in wisselende combinaties voorkomen of ontbreken. De meest gevreesde complicatie is het herhaaldelijk optreden van hoefbevangenheid met zelfs hoefabcessen door bijkomende infecties als gevolg.

Diagnose

Het bloedbeeld van pony's of paarden met de ZvC is afwijkend. Ook zijn de enzymen in het bloed verhoogd. Deze afwijkingen komen echter ook bij andere ziekten veelvuldig voor. De glucosespiegel in bloed en urine is verhoogd. Het eenmalig bepalen van cortisol in het bloed heeft niet zoveel zin, omdat deze verhoging door het chronische karakter van de ziekte vaak niet meetbaar is. Uw dierenarts kan de diagnose wel bevestigen door het hormoon ACTH, dat door de tumor wordt geproduceerd, in het bloed te laten bepalen. De basale waarde hiervan is dan verhoogd. Wel wordt het hormoon snel afgebroken. De bepaling hiervan is dus niet eenvoudig en is eigenlijk alleen bij opname in de kliniek uit te voeren.

Doordat de tumor niet reageert op corticosteroiden in het bloed, kan de diagnose ook gesteld worden door de dieren in te spuiten met corticosteroiden en vervolgens te controleren of de normale productie van cortisol afneemt zoals dat bij een gezond paard het geval is. Bij een normaal gezond paard zal de hypofyse immers minder ACTH vormen als er extra cortico's in het bloed komen. Deze test is eenvoudig uit te voeren en zeer betrouwbaar. Een bezwaar van het inspuiten van corticosteroiden is echter het (geringe) risico dat het hoefbevangenheid in de hand zou kunnen werken. Daarom wordt ook wel het hormoon ACTH ingespoten en de toename van cortisol in het bloed bepaald. Deze test is in combinatie met de bepaling van ACTH ook zeer betrouwbaar.

Behandeling

Een goede verzorging is de beste behandeling. Een juiste voeding met weinig suikers in combinatie met het geven van beweging is belangrijk. Besteed extra aandacht aan tand- en hoefverzorging en pas de juiste vaccinaties en wormbehandelingen toe. Scheer de dieren frequent. Medicijnen zijn beschikbaar, maar de therapie is bewerkelijk omdat voor ieder paard de optimale dosering individueel vastgesteld moet worden.

Equine Metabolic Syndrome (EMS)

EMS werd vaak verward met de ZvC. Deze hormonale stoornis is vergelijkbaar met diabetes type 2 bij de mens en wordt gekenmerkt door vetzucht, insulineresistentie en hoefbevangenheid. Ook bij deze ziekte worden de klinische problemen dus veroorzaakt door een te hoge bloedsuikerspiegel. Hierdoor ontstaat insulineresistentie, met hoefbevangenheid als gevolg. De ziekte EMS is het gevolg van een erfelijke gevoeligheid, een rantsoen met te veel oplosbare koolhydraten en te weinig lichaamsbeweging. De erfelijke gevoeligheid bleek bij recent onderzoek uit de grote rasverschillen tussen bijvoorbeeld de Welsh en Shetland pony's enerzijds en de Fjorden anderzijds.

Onder vergelijkbare onderzoeksomstandigheden bleek bijna de helft van de Welshes en Shetlanders insulineresistent te zijn tegenover slechts 5% van de Fjorden. Binnen de Welshes bleek echter ook een groot verschil te bestaan tussen verschillende foklijnen. Het is niet uitgesloten dat de goedaardige tumorvorming bij de ZvC een mogelijk gevolg is van EMS. De preventieve maatregelen tegen EMS kunnen dus wellicht in de toekomst ook de ZvC voorkomen. Deze maatregelen zijn het verminderen van de opname van oplosbare koolhydraten en het dagelijks trainen van de paarden. De belangrijkste preventieve maatregel is het beperken van de weidegang tot hoogstens enkele uren. Die weidegang moet u dan wel alleen 's morgens vroeg geven, omdat in de loop van de dag het suikergehalte in het gras oploopt.

De Ziekte van Cushing kent een aantal typische verschijnselen: de dieren worden mager met een dikke buik en krijgen een lange krullende vacht (bron: Faculteit Diergeneeskunde Utrecht).

Testen

De GD heeft zowel voor de diagnostiek van insulineresistentie als voor de diagnostiek van de ZvC testpakketten samengesteld die uw dierenarts kan gebruiken. Deze testpakketten bepalen zowel insuline als glucose. Voor het vaststellen van de ZvC kan uw dierenarts bij de GD twee maal het cortisol laten bepalen, voor en na de hormoonbehandeling.